

ПРОТИВОРЕЧИЯ И СОДЕРЖАНИЕ ПРИБЫЛИ КАК ПОКАЗАТЕЛЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ

Аннотация

В статье рассмотрены вопросы оценки эффективности деятельности предприятий, противоречивость показателя прибыли, а так же необходимость применения системы показателей эффективности и пути ее усовершенствования.

***Ключевые слова:** эффективность, прибыль, система сбалансированных показателей, интегрированная отчетность.*

Понятия «экономического эффекта» и «экономической эффективности» относятся к числу важнейших при рассмотрении основных вопросов экономики предприятия. Проблема методики определения эффективности компании всегда волновала и руководителей и собственников. На протяжении нескольких лет вопрос оценки эффективности деятельности компании активно обсуждается в экономической литературе..

Показателей эффективности рассматриваются в работах и на конференциях авторов: Я.В. Соколова, С.Н. Кушакова, Е.А. Скриптуновой, Р.С. Каплана и Д.П. Нортон и других.

В современных публикациях чаще всего предпочтение отдают прибыли, как показателю эффективности предприятия. В тоже время, изучение опубликованных работ отечественных и зарубежных авторов показало, что до сего времени ученые и практики в области бухгалтерского учета не осознали необходимость комплексного подхода при оценки экономической эффективности, когда во внимание принимаются не только стоимостные показатели, а и репутация, взаимоотношения фирмы с внешними и внутренними пользователями. Большинство авторов рекомендует к рассмотрению систему показателей эффективности.

Общепринято, что прибыль является показателем, который наиболее полно отражает эффективность производства. В финансовой отчетности представлены несколько показателей прибыли : валовая прибыль, чистая прибыль, нераспределенная прибыль и другие. Однако, в настоящее время, когда большую долю в доходах предприятия, занимает нефинансовая деятельность, показатель «прибыль» не может выступать, единственным критерием оценки эффективности компании.

Возникает ряд вопросов. Может ли один показатель охарактеризовать эффективность предприятия? Если да, то какой из показателей прибыли?

Целью данной статьи является исследование имеющих точек зрения авторов на использование показателя прибыли для оценки эффективности деятельности предприятия и тех противоречий, которые содержатся в ней, а так же разработка подходов при определении оценки эффективности

деятельности предприятия.

Все большую популярность приобретает холистический подход, при котором эффективность оценивается целой совокупностью критериев. То есть, что одним показателем невозможно оценить эффективность деятельности предприятия в долгосрочной перспективе. Все это, в девяностые годы прошлого столетия, привело к созданию, американцами Р. Капланом и Д. Нортеном, методики «Сбалансированная система показателей эффективности».

Сбалансированная система показателей, основана на применении как финансовых, так и нефинансовых показателей, которые гарантируют полноту и достоверность оценки эффективности деятельности организации, и в этом состоит его преимущество [1, с. 215].

Метод Каплана и Нортена является стратегическим подходом и системой управления эффективностью, которая позволяет привести в действие видение и стратегию компании в 4 аспектах:

- финансы (показывает, насколько интересно акционерам вкладывать деньги в предприятие);
- взаимоотношения с клиентами (показывает, чем можно заинтересовать клиентов, чтобы привлечь их и добиться требуемых финансовых результатов);
- внутренние процессы (показывает, какие процессы играют наиболее важную роль при реализации конкурентных преимуществ компании);
- инновации, развитие персонала и инфраструктуры (показывает, за счет каких знаний, умений, опыта, технологий и прочих нематериальных активов можно реализовать конкурентное преимущество компании).

Выделенные четыре аспекта показателей позволяют учесть интересы всех заинтересованных сторон. Данный метод позволяет контролировать текущую эффективность, а также нацелен на обработку информации о будущих перспективах функционирования организации.

В своей работе Е.А. Скриптунова [2, с. 7] предлагает видоизмененный вариант методики «Сбалансированных показателей эффективности». Основной смысл данной методики состоит в том, что предприятие не может существовать на рынке независимо от всех, а воздействует на широкий круг пользователей. Это и акционеры, и клиенты, и общественность, и партнеры, и СМИ, и собственные сотрудники. Всех пользователей компании проклассифицировали на 4 группы по общности интересов той или иной группы (акционеры; реальные и потенциальные клиенты компании; сотрудники; общественность и партнеры) [2, с.9].

У каждой группы пользователей есть свои потребности и ожидания от предприятия. Соответственно, удовлетворяя эти потребности, нужно оценивать определенные критерии, которые их отражают. Это и будут показатели эффективности с учетом различных мнений. Для акционеров потребностью является максимизация собственных дивидендов, поэтому показателями эффективности могут выступать: рентабельность бизнеса, чистая прибыль предприятия, ликвидность. Для клиентов приоритетным является оптимальное соотношение «цена и качество», а так же высокий уровень сервиса, исходя из этого показатели эффективности: себестоимость продукции, количество претензий, доля постоянных клиентов. Учитывая потребности сотрудников,

показателями ефективності можуть виступати: середня зароботна плата, текучість кадрів, задоволеність трудом і т.д. [2, с. 11].

Основною задачею, виходячи з цього, є визначення найбільш значимих критеріїв. Якщо врахувати всі потреби користувачів, то список показників ефективності буде надто великим. І витрати на збір, обробку та аналіз необхідної інформації значно перевищать ефект отриманих даних. За основу беруться найбільш значимі, на даний момент і на перспективу, потреби.

Необхідно зазначити суперечливість прибутку як узагальнюючого показника діяльності. Українська та зарубіжна практика показує, що зростання прибутку може бути не тільки наслідком ефективного економічного діяльності. Прибуток підприємства може бути отриманий за рахунок монополістичного положення виробника (зростання цін), відхилення від стандартів, погіршення якості продукції і т. п. Крім того, рівень рентабельності залежить від цінової політики, змін ставок податків і т.д. Таким чином, сам факт отримання прибутку не дає змоги говорити про ефективність організації [4, с. 16].

Фінансова звітність підприємств на сучасному етапі більше не відповідає вимогам і завданням, які ставить перед собою власник для успішного управління бізнесом. Від того, достовірно чи оцінена прибуток підприємства залежить подальше управління компанією. На даний момент в існуючій звітності показник «прибуток» не відображає повну інформацію про діяльність фірми. Так само, в ній не знаходять відображення екологічний, виробничий, кадровий, фінансовий капітал.

З метою повноти відображення як фінансових, так і нефінансових показників, що дозволяють достовірно визначити ефективність діяльності підприємства цілком доцільно використовувати інтегровану звітність, яка зводить воедино всі важливі дані про стратегію організації, показники її діяльності та перспективи таким чином, щоб вони відображали її економічне, соціальне та екологічне середовище. В ній відображається використання всіх видів капіталу та його результати. Включення всіх нефінансових показників в звітність дозволить покращити її якість та відобразити суттєве вплив факторів навколишнього середовища, соціального фактора. Інтегрована звітність більш широко представляє показники роботи організації, ніж традиційна звітність. Такі дані є необхідними для успішного управління підприємством та достовірної оцінки прибутку.

На сьогоднішній день прибуток не характеризує ефективність діяльності підприємства. Існує ряд суперечностей, що обумовлюють необхідність розгляду прибутку в системі показників ефективності підприємства. Так метод збалансованих показників, дозволяє організації впровадити стратегію компанії в чотирьох аспектах. Інформацію про фінансові та нефінансові показники діяльності підприємства відображає інтегрована звітність. Використання такої звітності дозволить доступно та достовірно оцінити ефективність діяльності підприємства.

Список использованных источников

1. Бланк, И.А. Управление прибылью [Текст] / И. Бланк. — К.: «Ника-Центр», 1998. — 544 с.
2. Каплан, Р. С. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию [Текст] / Изд. 2-е, испр. и доп. : Пер. с англ. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2003. – 320 с.
3. Скриптунова, Е.А. Основные показатели эффективности предприятия, которые необходимо знать руководителю [Текст] / Е.А.Скриптунова // Менеджмент сегодня. – №2. – 2003 – С. 9–12.
4. Соколов, Я.В. Бухгалтерский учет : от истоков до наших дней [Текст]. —М.: ЮНИТИ, 1996. — 734 с.

УДК 168.4:005

Гречина Ірина

к.е.н., доцент

Ващенко Ліна

к.е.н., доцент

Донецький національний університет економіки
і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
м. Донецьк

ПОТЕНЦІАЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація

У статті розглядається проблема дослідження сутності та визначення основних принципів потенціалогічного аналізу. Зокрема, проведено теоретичний огляд існуючих підходів до аналітичної ідентифікації потенціалу економічних систем, обґрунтовано доцільність виокремлення такого виду економічного аналізу як потенціалогічний.

***Ключові слова:** аналіз, економічний, потенціал, потенціалогічний, модальність.*

Розгляд сутності категорії «потенціал» дозволив зробити висновок про неоднозначність підходів науковців до розуміння даного феномену. Існуючі праці, які стосуються дослідження потенціалу підприємства і розкривають його сутнісні характеристики та надають змогу якісного управління ним, то питання аналітичної інтерпретації вважаються дуже суперечливими.

У даному контексті слід згадати, що питання аналізу потенціалу підприємства розглядали: В.М. Гальперін, С.М. Ігнатієва, В.І. Моргунов, Н.С. Краснокутська, Е.В. Лапін та ін. Але проблеми виокремлення спеціалізованого виду аналізу потенціалу підприємства залишаються відкритими.

Мета статті – дослідження теоретичних аспектів аналізу потенціалу підприємства. Рішенню даної проблеми може сприяти дослідження еволюції